

Sygn. akt VI ACa 657/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 czerwca 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia Jacek Sadowski (spr.)

Sędziowie: Tomasz Pałdyna

del. Przemysław Feliga

Protokolant: Patryk Pałka

po rozpoznaniu 3 czerwca 2020 roku w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa K. R.

przeciwko (...) S.A. w W. i (...) S.A. w likwidacji w W.

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 21 czerwca 2018 r., sygn. akt XXV C 485/16

I. zmienia zaskarżony wyrok :

a. w punkcie pierwszym w ten sposób, że powództwo o odszkodowanie w wysokości 2638,85 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie oraz o zadośćuczynienie w wysokości 50.000 zł wraz z odsetkami za opóźnienie oddala,

b. w punktach trzecim, czwartym i piątym w całości, w ten sposób, że nie obciąża powoda kosztami procesu i przyznaje adwokatowi B. B. ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie 3600 zł (trzy tysiące sześćset złotych) powiększone o należny podatek VAT kosztów pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu;

I. oddala apelację powoda;

II. nie obciąża powoda kosztami postępowania apelacyjnego;

III. przyznaje adwokatowi B. B. ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie 2700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) powiększone o należny podatek VAT kosztów pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt VI ACa 657/18

UZASADNIENIE

Powód K. R. ostatecznie żądał w tej sprawie zasądzenia solidarnie od pozwanych (...) S.A. z siedzibą w W. oraz (...) S.A. z siedzibą w W.:

a) 2638,85 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia prawomocności wyroku od dnia zapłaty tytułem odszkodowania stanowiącego równowartość rachunku telefonicznego, jaki otrzymał powód od (...) S.A. za udział w konkursie zorganizowanym przez (...) S.A.,

b) 97 374,56 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia prawomocności wyroku do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych powoda – wywołanie u powoda rozstroju zdrowia psychicznego.

Pozwani nie uznali powództwa i wnosili o jego oddalenie.

Wyrokiem z 21 czerwca 2018 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził solidarnie od pozwanych na rzecz powoda:

a) 2638,85 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty jako odszkodowanie,

b) 50 000 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty jako zadośćuczynienie.

Sąd okręgowy ustalił, że powoda łączyła z (...) S.A. z siedzibą w W. umowa o świadczenie usług telekomunikacyjnych. Umowa przewidywała miesięczny limit należności, którego przekroczenie przez powoda uprawniało (...) S.A. do zawieszenia świadczenia usług oraz żądania wpłacenia kaucji.

W okresie od 28 maja do 20 czerwca 2010 r. pozwana (...) S.A. prowadziła konkurs SMSowy o nazwie (...). Przystąpienie do konkursu wymagało wysłania inicjującej wiadomości SMS, czego następstwem było wysłanie do uczestnika komunikatu zawierającego skrócony opis zasad gry. Konkurs (...) był konkursem, który polegał na zbieraniu przez uczestników konkursu punktów przyznawanych za prawidłowe odpowiedzi na pytania konkursowe. Pytania zadawane były przy pomocy komunikatów SMS przesyłanych na numer, z którego uczestnik wysłał inicjującą wiadomość SMS. Uczestnik konkursu udzielał odpowiedzi na pytania konkursowe drogą SMS pod numerem (...), który to numer został udostępniony organizatorowi konkursu przez operatora (...) S.A. z siedzibą w W.. Koszt jednego SMS wysłanego na numer (...) wynosił 4,88 zł brutto. Rywalizacja w konkursie (...) polegała na zgromadzeniu jak największej ilości punktów za prawidłowo udzielone odpowiedzi na pytania i zadania konkursowe. Punkty można było gromadzić w klasyfikacjach dnia, klasyfikacjach tygodnia oraz klasyfikacji generalnej. Nagrodą główną za zdobycie największej liczby punktów w ramach całego konkursu były: samochód osobowy N. (...) albo samochód osobowy V. (...) albo samochód osobowy F. (...) albo nagroda pieniężna w wysokości 60 000 zł, przy czym wyboru nagrody dokonywał laureat konkursu.

Powód wziął udział w tym konkursie w okresie od 6 czerwca 2010 r. do 9 czerwca 2010 r. W dniu 6 czerwca 2010 r. o godzinie 16:59 powód jako abonent numeru (...) otrzymał komunikat SMS o możliwości wzięcia udziału w konkursie, do którego przystąpił tego samego dnia o godzinie 21:05 wysyłając darmowego SMS-a pod numer (...) o treści TAK. W odpowiedzi na wiadomość inicjującą powód otrzymał komunikat MMS zawierający informacje o konkursie. Komunikat ten został wysłany do powoda o godzinie 21:06. Zawierał on m.in. informacje o nagrodach, jakie można wygrać w konkursie, opis sposobu udzielania odpowiedzi na pytania oraz wykonywania zadań konkursowych ze wskazaniem wysokości opłat wiążących się z udzielaniem odpowiedzi oraz wysyłaniem SMS-ów pod wskazane numery, na których obsługiwany jest konkurs, link do strony WWW z regulaminem konkursu jak również informację o sposobie bezpłatnej rezygnacji z udziału w konkursie.

Powód biorąc aktywny udział w konkursie wysłał łącznie 540 SMS-ów pod numer (...). W dniu 9 czerwca 2010 r. (...) S.A. z uwagi na przekroczenie przez powoda określonego w umowie limitu należności założyła na użytkowany przez powoda numer blokadę połączeń wychodzących. Powód otrzymał informację o nałożeniu na jego numer abonencki

blokady połączeń wychodzących w związku z przekroczeniem limitu na rozmowy SMS do kwoty 2030 zł. Jednocześnie poinformowano powoda o możliwości zdjęcia blokady w przypadku uiszczenia zaliczki w wysokości 1500 zł.

Jak wskazał sąd okręgowy, powyższe zdarzenie wywołało u powoda cierpienie psychiczne skutkujące wzrostem napięcia psychicznego i bezradnością psychiczną z powodu oszukania go przez pozwanych i zawiedzionych nadziei. Krzywda emocjonalna doznana przez powoda posiada umiarkowany poziom, ponieważ doznawane przez niego objawy cierpienia psychicznego nie dezorganizują codziennych czynności życiowych oraz codziennego funkcjonowania.

W świetle powyższych ustaleń faktycznych sąd okręgowy uznał za zasadne w całości żądanie odszkodowawcze powoda oraz w części żądanie zapłaty zadośćuczynienia.

W ocenie sądu okręgowego działanie pozwanych było bezprawne i wyrządziło powodowi szkodę. Działania pozwanej spółki (...) polegające na przeprowadzeniu konkursu stanowiły nieuczciwą praktykę rynkową, o jakiej mowa w art. 9 pkt 8 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. Z kolei, działanie pozwanego (...), jako operatora telefonii komórkowej, polegające na udostępnieniu danych powoda spółce (...) stanowiło naruszenie art. 159 ust. 1 pkt 1 ustawy z 16 lipca 2004 r. Prawo telekomunikacyjne oraz art. 26 ust. 1 pkt 2 ustawy o ochronie danych osobowych.

Szkoda majątkowa powoda polegała na obciążeniu go rachunkiem telefonicznym za połączenie związane z udziałem w konkursie w wysokości 2638,85 zł. Jak wskazał przy tym sąd okręgowy, nie ma znaczenia, czy powód ten rachunek zapłacił. Nawet jeżeli to nie nastąpiło, kwota ta jest wymagalna i powód ma obowiązek ten rachunek zapłacić.

Sąd okręgowy uznał również, że powyższe działania pozwanych skutkowały naruszeniem dobra osobistego powoda w postaci zdrowia psychicznego. Z tego tytułu zasądził na rzecz powoda zadośćuczynienie w wysokości 50 000 zł.

Jako podstawę prawną zasądzonego roszczenia odszkodowawczego sąd okręgowy wskazał art. 415 k.c., zaś zasądzonego roszczenia o zadośćuczynienie – art. 448 k.c.

Apelację od wyroku sądu okręgowego wniósł powód oraz pozwana spółka (...).

Powód zaskarżył wyrok sądu okręgowego w części oddalającej jego powództwo o zadośćuczynienie, domagając się w tej części zmiany zaskarżonego wyroku i zasądzenie od pozwanych jako zadośćuczynienia dodatkowej kwoty 47374,56 zł. Ponadto zaskarżył również rozstrzygnięcie o kosztach procesu. Skarżący podniósł zarzuty naruszenia art. 233 § 2 k.p.c. i art. 230 k.p.c. poprzez ich niezastosowanie i pominięciem faktu, że pozwani uzyskali w rezultacie bezprawnych działań przychód w kwocie 17 000 000 zł oraz zarzut naruszenia art. 24 §1 zd. trzecie k.c. w zw. z art. 448 k.c. polegającym na ich błędnym zastosowaniu i nieuwzględnieniu wszystkich okoliczności rzutujących na wysokość należnego powodowi zadośćuczynienia.

Pozwany (...) S.A. zaskarżył wyrok sądu okręgowego w części uwzględniającej powództwo w stosunku do niego i wniósł o jego zmianę poprzez oddalenie powództwa w tym zakresie. W apelacji podniósł zarzuty naruszenia prawa materialnego – art. 448 k.c. w zw. z art. 23 k.c. i 24 k.c., art. 415 k.c. w zw. z art. 361 § 2 k.c. oraz zarzuty podnoszące błędne ustalenia faktyczne dokonane przez sąd okręgowy i naruszenie art. 233 § 1 k.p.c.

Rozpoznając sprawę w granicach zaskarżenia sąd apelacyjny zważył, co następuje.

Bezzasadnie skarżący(...) kwestionuje ocenę prawną sądu okręgowego, który uznał działanie pozwanej spółki (...), polegające na udostępnieniu spółce (...) danych osobowych powoda, za działanie bezprawne.

Wskazać należy, że kwestia ta została już uprzednio przesądzona w wydanym w tej sprawie wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 10 września 2015 r., w którym sąd apelacyjny uchylił pierwotnie wydany w tej sprawie wyrok sądu pierwszej instancji i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu tego wyroku sąd apelacyjny wskazał, że działanie pozwanej spółki (...), polegające na udostępnieniu spółce (...) danych osobowych powoda w postaci jego numeru telefonu i imienia, było działaniem sprzecznym z art. 159 pkt 1 ustawy Prawo telekomunikacyjne

oraz art. 26 ust. 1 pkt 2 nieobowiązującej już ustawy z 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych. Sąd apelacyjny przesądził tym samym, że działanie skarżącego było działaniem bezprawnym.

Zgodnie z art. 386 § 6 k.p.c. (w brzmieniu poprzednio obowiązującym), ocena prawna i wskazania co do dalszego postępowania wyrażone w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji, uchylającego wyroku sądu pierwszej instancji i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania, wiążą zarówno sąd, któremu sprawa została przekazana, jak i sąd drugiej instancji, przy ponownym rozpoznaniu sprawy.

Zważywszy, że ocena prawna sądu okręgowego dokonana w zaskarżonym wyroku jest identyczna z oceną uprzednio wyrażoną przez sąd apelacyjny we wskazanym powyżej wyroku, zarzuty apelacji skarżącego kwestionujące tę ocenę, nie mogą być uznane za zasadne.

Trafnie natomiast skarżący kwestionuje stanowisko sądu pierwszej instancji co do szkody majątkowej poniesionej przez powoda na skutek bezprawnych działań obu pozwanych.

Jak wskazał sąd okręgowy, szkoda ta stanowi równowartość rachunku telefonicznego, którym obciążony został powód na skutek udziału w konkursie zorganizowanym przez (...) S.A. Przy czym, jak wskazał sąd okręgowy, bez znaczenia dla istnienia tej szkody w majątku powoda jest fakt, że powód należności wynikającej z tego rachunku nie uiszczył. W ocenie sądu okręgowego samo powstanie obowiązku zapłaty stanowi szkodę w majątku powoda. Wskazać należy przy tym, że strona powodowa nie zakwestionowała w tej sprawie faktu niezapłacenia powyższego rachunku.

Stanowisko sądu okręgowego nie jest jednak w powyższym zakresie zasadne. W istocie, uczestnictwo powoda w konkursie zorganizowanym przez pozwanych skutkowało powstaniem w jego majątku długu w kwocie 2638,85 zł. Tyle bowiem wynosiła wierzytelność spółki (...) w stosunku do powoda tytułem zapłaty za świadczone na jego rzecz usługi telekomunikacyjne. Wskazać należy jednak, że wierzytelność ta powstała w roku 2010 i tym samym jest obecnie wierzytelnością przedawnioną. Stanowi więc zobowiązanie naturalne, które charakteryzuje się tym, że wprawdzie wynikające z niego obowiązki świadczenia istnieją nadal, jednak dłużnik może bez ujemnych konsekwencji prawnych odmówić jego spełnienia. Co więcej, wierzytelność spółki (...) w stosunku do powoda powstała w ramach obrotu konsumenckiego. Tym samym zastosowanie znajduje art. 117 § 2¹ k.c., zgodnie z którym wierzyciel nie może domagać się zaspokojenia po upływie terminu przedawnienia roszczenia przysługujące przeciwko konsumentowi. Takie rozwiązanie wprowadzone do obrotu konsumenckiego ustawą z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw, zbliża w praktyce konstrukcję przedawnienia roszczeń przeciwko konsumentom do instytucji wygaśnięcia roszczenia. Wskazać należy przy tym, że zgodnie z art. 5 ust. 4 ustawy nowelizującej z 13 kwietnia 2018 r., do przedawnionych roszczeń przysługujących przeciwko konsumentowi, co do których do dnia wejścia w życie ustawy nowelizującej nie podniesiono zarzutu przedawnienia, stosuje się przepis art. 117 § 2¹ k.c.

Z tych względów nie można uznać, że przedawniona wierzytelność spółki (...) w stosunku do powoda faktycznie obciąża obecnie majątek powoda i tym samym stanowi szkodę majątkową wymagającą naprawienia. Brak szkody majątkowej pozostającej w adekwatnym związku przyczynowym z działaniami pozwanych, uznanymi w tej sprawie za bezprawne, skutkuje oddaleniem powództwa odszkodowawczego. Z tych powodów wyrok sądu okręgowego w części zasądzającej odszkodowanie na rzecz powoda podlega zmianie na podstawie art. 386 § 1 k.p.c.

Trafnie spółka (...) w apelacji kwestionuje również rozstrzygnięcie sądu okręgowego zasądzające na rzecz powoda zadośćuczynienie w wysokości 50 000 zł.

Jak wynika z ustaleń sądu okręgowego poczynionych w tej sprawie, bezprawne działania pozwanych wywołały u powoda cierpienie psychiczne skutkujące wzrostem napięcia psychicznego i bezradnością z powodu oszukania go przez pozwanych i zawiedzionych nadziei. Powód na skutek zaistniałego zdarzenia czuł się oszukany, rozczarowany, zawiedziony. Zarazem sąd okręgowy wskazał, kierując się w tym zakresie wnioskami wynikającymi z opinii biegłego psychologa, że krzywda emocjonalna powoda miała charakter umiarkowany, zaś doznawane przez niego objawy

cierpienia psychicznego nie zdezorganizowały codziennych czynności życiowych powoda oraz jego codziennego funkcjonowania.

Przepisy prawa cywilnego nie przewidują kompensaty pieniężnej za każde negatywne przeżycie emocjonalne, nie kompensują wszelkich stanów dyskomfortu psychicznego doznanych na skutek zachowania osób trzecich. Warunkiem powstania roszczenia o zadośćuczynienie za doznaną krzywdę niemajątkową jest na gruncie kodeksu cywilnego (art. 445 i 448 k.c.) wystąpienie zdarzenia w postaci naruszenie określonego dobra osobistego. Brak naruszenia dobra osobistego czyni niezasadnym roszczenie o zadośćuczynienie.

Sąd okręgowy uznał w tej sprawie, że działania pozwanych polegające na naruszeniu art. 9 pkt 8 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (spółka (...)) oraz naruszeniu art. 159 pkt 1 ustawy Prawo telekomunikacyjne i art. 26 ust. 1 pkt 2 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych skutkowały naruszeniem dobra osobistego powoda w postaci zdrowia psychicznego.

Zgodnie z art. 445 § 1 k.c. w zw. z art. 444 § 1 k.c. (sąd okręgowy błędnie w tym zakresie jako podstawę przyznanego zadośćuczynienia wskazał art. 448 k.c.), w razie uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia, sąd może przyznać poszkodowanemu odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Najogólniej rzecz ujmując, uszkodzenie ciała oznacza naruszenie integralności fizycznej pozostawiające wyraźne ślady (np. rany, złamania), zarówno zewnętrzne, jak i wewnętrzne (np. uszkodzenie organów wewnętrznych). Z kolei, rozstrój zdrowia wyraża się w innych postaciach zakłócenia w funkcjonowaniu poszczególnych organów, bez ich widocznego uszkodzenia (np. zatrucie, nerwica, choroba psychiczna, obniżenie sprawności intelektualnej).

W orzecznictwie pojęcie rozstroju zdrowia ujmowane jest stosunkowo szeroko, jednakże nie jest ono tożsame z każdym poczuciem dyskomfortu, przykrości, czy zawiedzionych nadziei odczuwanych przez jednostkę. Tak szerokie ujmowanie pojęcia rozstroju zdrowia skutkowałoby rozszerzeniem stosowania instytucji zadośćuczynienia w istocie na wszelkie wypadki niewłaściwych zachowań osób trzecich, które skutkowałyby doznaniem dyskomfortu psychicznego po stronie jednostki (poczucie skrzywdzenia, smutku, złości, czy irytacji). Wprawdzie wskazuje się niekiedy, że nie tylko trwałe, ale również przemijające zaburzenia w funkcjonowaniu organizmu polegające na znoszeniu cierpień psychicznych mogą usprawiedliwiać przyznanie zadośćuczynienia pieniężnego na podstawie art. 445 § 1 k.c. (zob., m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 20 marca 2002 r., V CKN 909/00), jednakże słusznie podkreśla się zarazem, że aby cierpienia psychiczne mogły być uznane same w sobie za rozstrój zdrowia muszą osiągnąć pewien konieczny stopień intensywności.

Materiał dowody zgromadzony w sprawie, jak trafnie zarzuca skarżący (...), nie uzasadnia wniosku, że bezprawne działania pozwanych, polegające na oszukańczym przeprowadzeniu konkursu esemesowego, skutkowało rozstrojem zdrowia psychicznego powoda. Tym samym, wbrew stanowisko sądu okręgowego, nie można uznać, że nastąpiło naruszenie dobra osobistego powoda w postaci zdrowia psychicznego. Wbrew przekonaniu tego sądu, do innych wniosków skłania analiza przeprowadzonego w tej sprawie dowodu z opinii biegłego psychologa (k. 601-603). Z opinii biegłego wynika, że krzywda emocjonalna powoda, na którą składały się „napięcie i bezradność psychiczna z powodu oszukania go przez pozwanych i zawiedzionych nadziei” miała umiarkowany poziom. Występujące u pozwanego objawy cierpień psychicznych nie zdezorganizowały codziennych czynności życiowych powoda oraz jego codziennego funkcjonowania. W efekcie u powoda nie została zdiagnozowana choroba psychiczna lub inne zaburzenia psychiczne, które mogłyby zostać uznane za rozstrój zdrowia. Nie doszło więc do naruszenia dobra osobistego powoda w postaci zdrowia. Brak tym samym było podstaw do przyznania powodowi zadośćuczynienia.

Z tych względów sąd apelacyjny oddalił roszczenie powoda o zapłatę zadośćuczynienia, zmieniając w tym zakresie na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. wyrok sądu pierwszej instancji.

W świetle powyższych wywodów bezzasadna jest apelacja wniesiona przez stronę powodową, która kwestionuje jedynie wysokość przyznanego powodowi zadośćuczynienia. Z tych przyczyn podlegała ona oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

Zgodnie z art. 378 § 2 k.p.c., sąd drugiej instancji w granicach zaskarżenia może z urzędu rozpoznać sprawę także na rzecz współuczestników, którzy wyroku nie zaskarżyli, gdy będące przedmiotem zaskarżenia prawa lub obowiązki są dla nich wspólne.

Zważywszy, że pozwani odpowiadali w tej sprawie względem powoda za szkodę majątkową i niemajątkową solidarnie, zaś współuczestnictwo procesowe pomiędzy nimi miało charakter współuczestnictwa materialnego opartego na wspólności obowiązków, sąd apelacyjny z urzędu zmienił zaskarżony wyrok również na rzecz drugiego z pozwanych.

Powyższe ustalenia i oceny prawne sądu apelacyjnego nie mogą pominąć faktu, że działania obu pozwanych ocenić należy negatywnie jako działania bezprawne, wymierzone w sferę interesów majątkowych i niemajątkowych strony powodowej. Okoliczności te uzasadniają zastosowanie w odniesieniu do rozstrzygnięcia o kosztach procesu, zarówno przed sądem pierwszej, jak i drugiej instancji, zasad słuszności niwelujących ogólną regułę procesową odpowiedzialności kosztowej za wynik procesu. Z tych względów sąd apelacyjny na podstawie art. 102 k.p.c. nie obciążył powoda kosztami tego procesu.